

ЛІНГВОПОЕТИКА ВЛАСНИХ НАЗВ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ ВОЛОДИМИРА ЛИСА «СОЛО ДЛЯ СОЛОМІЇ»)

В. А. Філінюк,

*доцент, кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови та літератури
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
e-mail: amicus.solaris@gmail.com*

У статті описано літературні власні назви, зафіксовані в романі Володимира Лиса «Соло для Соломії». Здійснено аналіз онімного простору роману як однієї з ознак ідіостилю письменника. Визначено групи власних назв (власні імена, прізвища, прізвиська, топоніми, назви свят, теоніми, міфоніми, клички тварин) та описано лінгвостилістичні функції поетонімів у художньому тексті.

Ключові слова: літературна ономастика, літературні власні назви, антропоніми, топоніми, текст, ідіостиль.

Мовний світ художніх текстів надзвичайно розмаїтий, багатий на образні засоби й лексику, різну за емоційним забарвленням, сферами вживання та походженням. Усе це творить ідіостиль письменника. Уживання власних назв, які є безпосереднім складником літературних текстів, усе частіше стає предметом дослідження лінгвістів.

Загалом студії з літературної ономастики з'явилися в українському мовознавстві ще з 1980-х років, вони мають і теоретичний, і прикладний характер та ґрунтуються на засадах загальної ономастики.

У вивченні онімії художніх творів вихідними положеннями стали погляди Ю. Карпенка, який називає такі відмінності загальнонародної й літературної ономастики: вторинність літературної ономастики; різна детермінованість двох типів ономастики; пріоритетність стилістичної функції онімів у художньому творі, на відміну від первинної – номінативної – функції власних назв загальнонародної мови; належність літературної ономастики до сфери мовлення, а не мови; здатність власних назв функціонувати в ролі заголовків [5].

Опис ономастикону сучасної української літератури розпочато такими мовознавцями та їх науковими розвідками, як-от: Ю. Карпенко та М. Мельник – твори Ліни Костенко, Н. Бербер – «Солодка Даруся» Марії Матіос, Е. Боєва – «Стежка в траві» Валерія Шевчука, Т. Крупеньова – проза Оксани Забужко.

Тому **об'єктом нашого дослідження** ми обрали художні твори українського прозаїка Володимира Лиса, а **предметом** – лінгвопоетику власних назв одного із останніх романів письменника – «Соло для Соломії».

Зрослі потреби в дослідженнях літературної ономастики, присвячених аналізу онімного простору сучасної української прози, опис ономастичного письма Володимира Лиса як однієї з ознак його ідіостилю визначили **мету нашої статті**. З огляду на вищесказане було сформульовано завдання

наукового дослідження: зафіксувати онімний масив роману, визначити групи власних назв та описати їх лінгвопоетичні функції.

Щодо власне термінології, то в науковому обігу помічено два терміни: поетонім та літературна власна назва. Перший належить В. Калінкіну, який тлумачить його як «ім'я в літературному творі (у художньому мовленні, а не у мові), що виконує, крім номінативної, характеризуючу, ідеологічну і стилістичну функції, вторинне (фіктивне) у відношенні до реальної онімії, з притаманною йому рухомою семантикою» [2, с. 54]. Учений визначає такі риси поетонімів: поетонім – це фікція, вигадка, авторський вимисел; динамічний зв'язок поетоніма з апелятивом в художньому тексті; переважання естетичної функції та поетичних конотацій літературної власної назви [3].

Власна назва, обрана письменником для художнього тексту, набуває нових властивостей. «Будь-який онім у художньому тексті є елементом цього тексту і працює на нього. Ставши фактом мовлення, він зазнає функціональної перебудови, тобто бере на себе виконання інших завдань, ніж у мові. Цих завдань більше, якісь відходять на другий план, з'являються нові, а найголовнішим стає стилістичне навантаження – виразність, «промовистість» поетоніма, його, якщо можна так висловитися, образоздатність» [8, с. 24]. Тому дослідження літературних власних назв надзвичайно важливе. Онімний простір художнього твору – це важливий складник ідіостилію письменника.

О. Карпенко класифікує усі літературні власні назви на такі групи: антропоніми (фіктоніми та імена історичних осіб), топоніми (власні географічні назви), астроніми (назви космічних об'єктів), теоніми (назви божеств), зооніми (клички тварин), ергоніми (об'єднання людей за найрізноманітнішими ознаками), хрононіми (власні назви подій, часових відрізків), хрематоніми (назви матеріальних предметів) та ідеоніми [4, с. 73].

Більшість названих груп було зафіксовано в романі «Соло для Соломії» Володимира Лиса. Розпочнемо із аналізу антропоніміки твору. «У художньому творі власні імена становлять результат цілеспрямованого письменницького відбору і уживання. Ім'я героя глибоко продумується автором і служить засобом не лише розкриття ідейного змісту твору, а й авторської оцінки персонажа» [6, с. 81]. Для початку зауважимо, що ця група онімів найбільш численна і може слугувати своєрідною енциклопедією імен Волинського краю (можна навіть провести аналогії з багатою антропонімікою «Енеїди» Івана Котляревського).

Значне стилістичне навантаження має заголовок роману – «Соло для Соломії». Як зазначають науковці, «винесення оніма у найсильнішу позицію тексту свідчить про особливу значущість імені у змістовій структурі тексту» [1, с. 15]. Цей заголовок можна тлумачити з кількох позицій. Перша – ім'я *Соломія* походить з давньоєврейської мови й має значення «мирна». Читач має змогу пересвідчитися, чи відповідає персонаж такому тлумаченню. Друга – фоностилістична гра слів «*соло*» та «*Соломія*», які перегукуються із латинським коренем “сонце”. Третя – у назві роману використано музичний термін, який асоціюється з музикою, мелодією, піснею, виконуваною однією людиною. Таким чином, роман присвячено жінці на ймення Соломія, її життєвій історії,

що нагадує народну ліричну пісню. До речі, композиційно роман (трикнижжя) нагадує структуру пісні (заспівом і приспівом названо перші дві частини), у ньому представлено жінок трьох поколінь з однаковим іменем, а також численних персонажів – носіїв різних імен.

Літературні власні імена представлені такими одиницями: *Аделіна, Адольф, Алевтина, Андроній, Антін, Борис, Вадим, Валерій, Варка, Василина, Василь, Вероніка, Вікентій, Віллі, Віра, Вірджинія, Віталій, Віталія, Галина, Гандрій, Ганс, Ганя, Гапка, Гартем, Гафія, Геник, Герасим, Гершко, Говард, Гордій, Гордон, Грета, Григорій, Данило, Демид, Денис, Дженні, Дмитро, Домна, Еліна, Єфросинія, Захарко, Зориця, Зоя, Іван, Казімеж, Катерина, Кирило, Курт, Левко, Лукаш, Люба, Людвіг, Мадлен, Марина, Марія, Марта, Микола, Мифодій, Михайло, Мокрина, Мотрунка, Назар, Настя, Нінка, Олег, Олександр, Оленка, Олюня, Онисія, Онисько, Павлина, Павло, Параска, Петрина, Петро, Пилип, Платон, Поліна, Пріська, Прокіп, Реваз, Рипина, Роберт, Ромко, Ростик, Руфіна, Світлана, Семен, Соломія, Степан, Степанида, Тамара, Танаска, Тарас, Терешко, Тетянка, Тимофій, Тоні, Тонька, Трохим, Улянка, Федір, Федорка, Федось, Фрідріх, Юрасик, Юстинка, Явдоха.*

Як бачимо, деякі з імен мають нейтральну (початкову, офіційну) форму, наприклад, *Андроній, Мокрина, Назар, Олег, Світлана, Федір*, деякі – функціонують у розмовній, пестливій чи діалектній формі (*Гартем, Захарко, Нінка, Ромка, Тонька, Юрасик*).

Уживання різних груп жіночих та чоловічих імен дозволяє диференціювати дійових осіб роману на мешканців села Загоряни (*Антін, Варка, Соломія, Маруся, Петро, Павло, Степан, Тарас*), інших регіонів (*Аделіна, Алевтина, Вадим, Зоя, Олег*), інших країн (*Адольф, Ганс, Грета, Курт, Людвіг, Мадлен, Фрідріх* – Німеччина, *Віллі, Вірджинія, Говард, Дженні, Тоні* – Канада,) чи республік (*Реваз* – Грузія).

У побутових описах, діалогах частіше зустрічаються розмовні форми імен. «Однією з характерних ознак особових імен є їх здатність багатоманітно варіюватись. Найактивніше варіанти використовуються у розмовно-побутовій сфері, рідше – в офіційній. Поява варіантів імен – це живий словотворчий процес, який ніколи не припиняється. Поки існує ім'я, доти будуть існувати і його варіації, які допомагають людині висловити найтонші почуття до іншої особи, свою приязнь чи відразу, симпатію чи антипатію» [11, с. 60]. Саме такі форми створюють атмосферу довіри, приватного спілкування автора з читачем на сторінках роману: *«І тут як у гарячці Соломія починає розповідати. Як їх росли разом троє – двоє хлопців і вона. Як теї хлопці – Петро і Павло, Петрусь і Павлусь – в неї закохалися»* [7, с. 246]; *«Молоденька Людка Бартусьова, котра прийшла у ланку на зміну Мартосі, навіть у долоні заплескала»* [7, с. 323]; *«Навідувалася ціла така кумпанія — голова колгоспу, товариш Федосько Без, сільсоветський голова»* [7, с. 196].

Нагромадження пестливих форм створює певний стилістичний ефект, який підкреслює ніжні почуття, любов, приязне ставлення: *«Соломійка, Соля, Солечка – ось як звати її донечку»* [7, с. 317]; *«Таке чудернацьке ім'я дав їй, ще ненародженій, неїн чоловік на одну ніч Дмитро, Митко, Дмитрик»* [7, с. 46];

«Хотіла розсердитися Соломія, та зирнула на Вірку і тільки притулилася до подружчиного плеча. – Ой, **Віруню-Вірунчику**» [7, с. 325]; «А через штири з гачком місяці народилася її криклива **Марійка, Маруся, Марусиночка**» [7, с. 262]; «А **Степан, Степанко, Степась?** Ще більше знітився, навіть оглянувся» [7, с. 13]. Також зменшувально-пестливе забарвлення має звукова гра з дитячими іменами: «Соломія називала їх **Тетянка – квіточка-духмянка** (квіточка-коханка, переінакишувала Вірка) і **Юрчик – солоденький мурчик**, що обом вельми подобалося» [7, с. 191].

Лінгвопоетичні особливості мови роману Володимира Лиса виявляються й у наборі форм основного імені – Соломія. Найстарша із героїнь у тексті йменується *Соломія, Соломка, Соломинка*, її дочка описується такими лексемами, як *Соломія, Соломійка, Соломиночка, Соломієчка, Соломка, Саломея, Соля, Солечка, Соля-Соломія, Соломка-Соломочка-Солечка*, представницю третього покоління називають так: *Солечка, Соломійка, Соломка, Соломинка, Соля*. У цих формах виявляється ставлення й автора, і персонажів до головної героїні твору.

Презирливі конотації, висловлені поетонімом, зустрічаються в романі рідко і стосуються того ж персонажа – заздрісної сусідки Руфини: «*Той хлопець окаянний, що так безбожно накинув оком і серцем на **Руфину-Руфинисько, Руфку** дідькову» [7, с. 153]; «*З сумним сміхом розказала, як **Руфка-Райка** Соломіюку маленьку крала» [7, с. 360]. Саме в мовленні цієї героїні бачимо використання пестливої форми із зневажливим забарвленням: «*Встигнемо ще, хоч мій **Олежик** марить сином, та й мамуня його **Аделюня**, ото як заїду, знов почне вудочки-сіточки закидати. Внучечку їй подавай позаріз, видрі засушений» [7, с. 188].***

Інша численна група представлена стилістично маркованими формами жіночих та чоловічих патронімів, матронімів, андронімів та гінеконімів. Таке частотне вживання цієї групи літературних власних назв засвідчує сильну родову приналежність загорян, які сприймають мешканців села як членів великих родин, синів, дочок, внуків, зятів та невісток. «Неофіційні іменування – це додаткові імена, на основі яких ідентифікується та характеризується особа. Вони займають важливе місце в лексичному складі сучасної української мови. Ми дотримуємося погляду, що прізвисько – це неофіційне йменування, яке дають номінатори особі чи колективові людей за індивідуальними ознаками, а також за спорідненістю і свояцтвом між носієм і членами родини для ідентифікації і конкретизації. Прізвиськам притаманні індивідуальність, конотативне забарвлення і вмотивованість» [9, с. 111]. Тому відзначимо активне творення власних назв від імен, прізвищ, прізвиस्क батька чи матері, чоловіка чи дружини за допомогою суфіксів:

-их- : *Бартошиха, Герасимиха, Злотиха, Луциха, Ратенчиха, Тиндуриха, Харитониха;*

-ов- (-ів-): *Берусьова, Верчкова, Вітрукова, Карасьова, Климова, Личункова, Перкальова, Петракова, Петрусьова, Трусюнова, Цвіркунова; Братунів, Веприків, Гараськів, Гладущиків, Гриців, Крунів, Линюків, Пилипців, Сverbів, Ярусів;*

-ин- : *Бурина, Плотина; Мартин, Панечин.*

Як бачимо, такі форми вживаються для називання представників жіночої й чоловічої статі. Щодо вживання прізвищ та вуличних прізвиськ родин, то й ті, і ті оніми вживаються в романі. Наприклад, зустрічаємо такі варіанти називання з уточненням «по-вуличному»: *Зозулики* (офіційно – *Троцюки*), *Мацики* (*Луці*), *Мацаранки* (*Родюки*), *Цалики*, *Паруни*: «Щедрий вечір, котрий ставив віночок до свята Маланки, привів до хати Троцюків, по-вуличному **Зозуликів**, перебиранців» [7, с. 11]; «Кирило Луць, по-вуличному **Мацик**, тихий, сумирний чоловік, батько вже шести дітей, ходив до батюшки Андронія» [7, с. 27]; «Хоча до того приходила не раз до Родюків, по-вуличному **Мацаранків**, й, на диво, була добре прийнята й сприйнята» [7, с. 326]. Такими формами відтворюється схильність українців перейменовувати, вигадувати прізвиська з огляду на різні ознаки чи події, пов'язані з певними людьми.

Усі прізвища, зафіксовані в романі «Соло для Соломії», можна поділити на літературні та історичні. Історичні прізвища (*Шевченко, Наливайко, Гонта, Залізник, Тичина, Ленін, Сталін, Каганович, Хрущов*) позбавлені стилістичного забарвлення й уживаються для окреслення епохи, в якій відбуваються події художнього твору чи про яку згадують персонажі: «Бо те, про що поет писав, наш великий **Павло Григорович Тичина**: «Люба сестронько, милий братику, попрацюємо на Хрещатику», дало свої плоди. Київ знову стає красенем» [7, с. 197]; «Налив у склянку пекучої рідини, випив, яблуком кислим закусив, тоді оглянувся та до портрета **Кагановича**, що висів поруч з портретом **Сталіна** за спиною на стіні» [7, с. 257].

Інша група – прізвища-фіктоміми – відображають особливості волинських прізвищ: *Бартох, Басюта, Без, Безушко, Вертун, Гапонець, Гарасюк, Гитунець, Гірчак, Горопаха, Диль, Дударик, Калина, Косарев, Кравець, Луць, Ратенець, Родюк, Рощук, Соловенчик, Табарка, Терещук, Тиндур, Троцюк, Чехура*.

Назви прізвищ автор вживає переважно для опису другорядних персонажів, з якими головні герої взаємодіють у різних життєвих ситуаціях, але при цьому знаходяться в не дуже близьких стосунках: «У кабінеті, колишній кімнаті хати виселених куркулів **Гірчаків**, добре напалено, тепло» [7, с. 252]; «Оно Лукаш **Калина** цілу торбу добра приніс — і посуд, і рушники, і пацьори» [7, с. 104]; «Вони не були родичами **Дилям**, Захарковим батькам, отож перед тим не навідувалися до їхньої оселі, та й жили **Дилі** на другому кутку» [7, с. 148].

Також прізвища вживаються тоді, коли йдеться про офіційне спілкування, ділові взаємини, документи тощо: «А головою колгоспу рекомендовано обрати товариша **Басюту** Михайла Прохоровича, керівника досвідченого, разом з тим перспективного» [7, с. 257]; «Спитали: а чи вдома громадянин **Рощук** Павло Андрійович?» [7, с. 145]; «Звідти й прийшов папір, в якому було написано, що рядовий такеї-то часті **Троцюк** Тарас Антонович числиться безвісті пропавшим з мая місяця 1942 року» [7, с. 181].

Важливим складником художнього полотна роману «Соло для Соломії» є окреслення художнього часу та простору, в яких відбувається дія твору.

“Актуалізація художнього часу й простору багато в чому залежить від низки ономастичних факторів: їхньої синтагматики у просторі, конотативності, стійкості емоційно-логічних асоціацій. Саме художній простір визначає локальність, що в свою чергу породжує певний топонімікон, впливаючи на всі компоненти онімного простору, а в результаті на весь лексикон, всю систему художніх засобів” [10, с. 68].

Численні топоніми роману мають реальне підґрунтя і представлені такими групами:

- ойконіми: назви міст (*Батумі, Біла Церква, Вінніпег, Володимир, Воркута, Головно, Дрезден, Дюссельдорф, Каховка, Київ, Кіров, Ковель, Константинополь, Луцьк, Любомль, Львів, Медногорськ, Москва, Одеса, Осідертаун, Пітербурх, Порицьк, Прага, Рівне, Саратов, Трикальов, Червоноград, Шацьк, Ялта*); назви сіл (*Загоряни, Новогригорівка, Перепічки*) та їх частин (куток *Млинище*), селищ (*Колки*), урочищ (*Розметена*);

- хороніми: назви країн (*Білорусь, Болгарія, Восточна (Східна Україна), Германія, Швабія-Германія, Грузія, Друга Жеч Посполита, Західна Україна, Канада, Османська імперія, Расея, Україна, Японія*); назви регіонів та областей (*Волинь, Дніпропетровщина, Донбас, Крим, Кубань, Одещина, Полісся, Сибір, Сумщина, Херсонщина, Чернігівщина*)

- гідроніми: назви річок (*Бистроводка, Бригадєрова, Буг, Дніпро (батько-Славутич), Дунай, Мережка, Прип'ять*), морів (*Чорне море*);

- оронім: *Кусова* (гірка).

Як бачимо, географія художнього простору надзвичайно широка, пояснюємо це тим фактом, що роман-хроніка масштабний за історичними часовими та територіальними межами, на яких живуть, мандрують чи воюють літературні персонажі. Переважно події відбуваються у волинському селі *Загоряни* (діалектне *Загорєни*): «Що ж до Павла, то він хоча й кохав Соломію, любив, як свою душу, ладен був оддати за цю жінку найдорожче, все ж дедалі більше почував себе власником найвродливішої у цілих *Загорєнах*, або й усій окрузі жінки» [7, с. 104].

Зустрічаємо також негативно забарвлену фоностилістичну конструкцію із топонімом *Кіров*: «А через два роки з хвостиком Василько їх покинув. Подався у далекий світ. Десь у Росію. У якийсь *Кіров-шмиров*. За Руфиною» [7, с. 180].

Топонімічні одиниці в тексті можуть набувати ознак ситуаційного символу. «У кожної людини теж є оказіональні оніми-символи, виникнення яких пов'язане з визначальними для її долі подіями» [12, с. 66]. Такі власні назви-символи з'являються й у літературних героїв. Наприклад, для Соломії знаковими були *Київ* та *Дніпро*, про які читаємо: «*Київ*. Матінко рідна, кілька то людей снують по вокзали — туди-сюди, геть чисто, як мурахи в мурашник, і куди так спішеть? А на вулицях народу ще більше, особливо, як на *Хрещатик*, главну вулицю завезли, правда, втішили, що через пару літ дорога пуд землею в *Києві* буде, вже строять, поїзди там ходитимуть, то буде, сказали, Києву розгрузка» [7, с. 285]; «— То ж ганьба, у *Дніпрі* навіть ноги не намочити. Намочити? То вода тільки спочатку — бр-р, а так тепла, от побачиш. — Та не. І тут він ще веселіше: «А давай, я тобі ноги у *Дніпрі* помію. Таке собі

символічне омовеніє. У **батькові-Славутичу**, як у нас кажуть» [7, с. 296]; «Утретє в житті Соломія побачила **Київ**. Вперше тоді, у п'ятдесят сьомім. У поїзді, що зарубкою на серці, а може, й цілим шрамом зосталася. Вдруге, як до Колі, Колюні, на воєнну присягу їздили. І типерка. Теперішній Київ був зовсім низнайомий, з новими здоровезними будинками, такою кількістю машин, що важко було уявити, як можна не оглухнути од того гуркоту, не отруїтися димом. І людей на вулиці побільшало, раз по разу з темною шкірою стрічалися. І **Дніпро** побачила Соломія, той Дніпро, в якому колись инший неїн чоловік, инший коханий мив їй ноги» [7, с. 347].

Загалом, через уживання топонімічних одиниць автор розмежовує художній простір на свій та чужий, близький та далекий, відомий та невідомий. Загоряни та й Волинь загалом протиставляються степовій та східній Україні, Росії, Німеччині, Канаді.

Щодо художнього часу, то тут відзначаємо календарне числення переважно за допомогою релігійних свят (*весняного Миколая, Водохреца, Воздвиження, Гандрія, Головосіка, Громниці, Дмитра, Друга Пречиста, Івана Купальського, Катерини, Кузьми-Дем'яна, Маланка, Маріїн день, Михайла Архангела, Новий рік, Ольги, Паска, Петра і Павла, Покрова, Різдво Христове, Руфини, Семена, Спаса, Сплиння, Трьох святих, Чесного Хреста, Щедрий вечір, Явдохи*), що свідчить про християнський світогляд персонажів. Події завжди маркуються тим, що вони відбуваються до певного свята чи після нього: «Весілле справили в неділю, якраз перед **Трьома святими і Громницями**» [7, с. 99]; «Перед **Іваном Купальським** у селі з'являється ціла темно-зелена орава» [7, с. 121], «Ми ж з Васильком разом на випровадинах до війська Михася Берисьового буле. Ну, пуся **Дмитра**, перед **Михайлом Архангелом**, точно, на **Кузьми-Дем'яна**» [7, с. 206].

Рідко зустрічаються назви світських свят, які з'явилися в радянський період: «П'ятого травня наша військова частина була перекинута з-під Дрездена до Праги. **День Перемоги** ми зустріли в містечку поблизу цього красивого міста» [7, с. 165]; «Душу неїну прасує на завтрішне свето, – сказала Соломія. – Як ото типерка, за советів кажуть, на численні просьби трудящихся. Отако. На честь **будуцого Первого Мая**» [7, с. 218].

Особливість мовної картини світу літературних персонажів роману «Соло для Соломії» виявляється також у вживанні християнських теонімів: *Біг, Боженько, Господь, Отець Небесний, Владика Небесний, Всевишній, Готт* (нім.), *Божса Матір, Матір Марія, Матінка Божса, Богородиця, Діва Марія, Ісус, Христос-Спаситель, Авраам, Іван Хреститель, Ной, Йоханаан, Саломея, Симеон*: «Тихо-тихо шепче Соломія. Благання до **Бога, Всевишнього, Отця Небесного** супроводжуватиме всі дні, всі місяці» [7, с. 149]; «Я люблю його, **Матінко Божса**, – чи то думала, чи шептала, випускала з душі, з свого єства самими краєчками вуст, геть пошерхлих губ те, що жило в ній ці дні» [7, с. 132]; «І Соломія пішла до хати і стала на коліна перед іконою **Христа-Спасителя**» [лис, с. 30].

Натомість, фольклоризм та язичницькі мотиви відчуваються у вживанні міфонімів типу *Весна, Великий Божий Джміль, Івасик-Телесик* тощо: «Уста

отця Андронія шепочуть молитву, та вона чомусь звертається не до Владики Небесного, як належало б, а до **Великого Божого Джмеля**» [7, с. 40]; «До Загорян завітала вже дівка **Весна**» [7, с. 16]; «Найбільше ж раділи неїному приходу, найбільше любили тіточку Соломочку Вірчині діти – Тетянка й Юрасик. Плескали в долоні, ледь побачать, тулилися до ніг і лізли на руки. І вимагали розказати казку – то про **Вовчика-братика й Зайчика-побігайчика, то про Козу-дерезу, за три копи куплену, у півбока облуплену, то про Курочку рябу ци Івасика-Телесика**» [7, с. 190]. Аналізовані теоніми та міфоніми допомагають зобразити персонажів заглибленими у вірування, традиційне метафоричне сприйняття світу.

Іншу сторону життя українців – сільськогосподарський устрій – подано в романі через уживання традиційних кличок тварин, утворених із урахуванням зовнішніх ознак чи особливостей поведінки. До цієї групи назв належать такі зооніми: клички собак (*Бровко, Гицель (Гицлик), Чобарс*), котів (*Рудик, Босик*), коней (*Воронок, Борун*), корів (*Лиска, Чорнушка*): «– *Песю, – сказала жалібно Соломія. – Прости мене, песю. І ще жалібніше: – Порятуй мене, Гицлику. Пес відійшов і став перед нею. Дивився, наче питав, чого вона тут і що з нею, господинею цього двору і його, вірного собачого служачи*» [7, с. 139]; «*Кіт їхній, Босик, до Соломійки підійшов та об ногу тернувся, начеб справді до старої дівки прихався*» [7, с. 87]; «*Мирно форкає кінь, його чомусь **Боруном** Вадим називає*» [7, с. 245]; «*А пізньої осені сорок дев'ятого року таки подали заяви. І самі одну з двох корівок – **Лиску**, двоє коней, теличку, свинку, частину птаства (по три курки і дві качки дозволяли оставити), плуги, віялку, косарку відвезли за два походи на колгоспний двір*» [7, с. 200].

Отже, проведений лінгвопоетичний аналіз власних назв роману Володимира Лиса «Соло для Соломії» дозволив зробити такі **висновки**: численні антропоніми (імена, прізвища, прізвиська), назви свят, теоніми, міфоніми, зооніми активно творять художній світ тексту, зокрема окреслюють коло персонажів, художній час та простір роману, описують традиційні знання та вірування українців, деталізують художню оповідь. **Подальшого дослідження** заслуговують власні назви інших романів Володимира Лиса, поглиблене вивчення антропонімікону тощо.

Список використаної літератури

1. Бербер Н. М. Про актуалізацію асоціативного потенціалу антропонімів у художньому тексті (на матеріалі роману «Солодка Даруся» Марії Матіос) / Н. М. Бербер // Записки з ономастики. – 2010. – № 13. – С. 14–24.
2. Калінкін В. До визначення статусу поетики оніма як наукової дисципліни / В. Калінкін // Проблеми слов'янської ономастики : зб. наук. пр. – Ужгород, 1999. – С. 53–58.
3. Калинин В. М. Поэтика онима / В. М. Калинин. – Донецк : Юго-Восток, 1999. – 408 с.

4. Карпенко О. Ю. Про літературну ономастику та її функціональне навантаження / О. Ю. Карпенко // Записки з ономастики. – 2000. – Вип. 4. – С. 68–74.
5. Карпенко Ю. А. Специфика имени собственного в художественной литературе / Ю. А. Карпенко // Onomastica. – 1986. – Т. 31. – С. 5–22.
6. Крупеньова О. І. Онімія повісті Марко Вовчок «Інститутка» / О. І. Крупеньова // Записки з ономастики. – 2005. – № 8. – С. 78–83.
7. Лис В. С. Соло для Соломії : [роман] / В. С. Лис. – Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2014. – 368 с.
8. Мельник Г. І. Міркування про теоретичні засади літературної ономастики / Г. І. Мельник // Записки з ономастики. – 2008. – № 11. – С. 20–28.
9. Наливайко М. Я. Засоби та способи іменування жінки на Львівщині / М. Я. Наливайко // Структура і семантика мовних одиниць. Філологічні студії. – Вип. 9. Ч. 2. – 2013. – С. 111–121.
10. Немировська О. Ф. Актуалізація художнього часу й простору засобами ономастичного письма / О. Ф. Немировська // Записки з ономастики. – 2003. – № 7. – С. 67–73.
11. Павелко С. П. Неофіційні жіночі найменування в антропоніміконі Гуцульщини / С. П. Павелко // Записки з ономастики. – 2002. – № 6. – С. 50–62.
12. Торчинський М. М. Символізація онімного простору / М. М. Торчинський // Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Серія : Філологічні науки. – 2010. – Кн. 2. – С. 63–66.

В. А. Филинюк,
доцент, кандидат филологических наук,
доцент кафедры украинского языка и литературы
Хмельницкой гуманитарно-педагогической академии
e-mail: amicus.solaris@gmail.com

ЛИНГВОПОЭТИКА ИМЕН СОБСТВЕННЫХ (НА МАТЕРИАЛЕ РОМАНА ВЛАДИМИРА ЛИСА «СОЛО ДЛЯ СОЛОМИИ»)

Резюме

В статье описаны литературные имена собственные, зафиксированные в романе Владимира Лиса «Соло для Соломии». Осуществлен анализ онимного пространства романа как одного из признаков идиостиля писателя. Определены группы имен собственных (имена, фамилии, прозвища, топонимы, названия праздников, теонимы, мифонимы, клички животных) и описаны лингвостилистические функции поэтонимов в художественном тексте.

Ключевые слова: литературная ономастика, литературные имена собственные, антропонимы, топонимы, текст, идиостиль.

V. A. Filinyuk,
Ph. D., Associate Professor
Department of Ukrainian Language and Literature

**LINGUAPOETICS OF PROPER NAMES (BASED ON NOVEL BY
VOLODYMYR LYS «SOLO FOR SALOME»)**

Abstract

The article is devoted to problems of literary onomastics – part of onomastics, characterized by the secondariness, priority of stylistic features of proper names in the artwork, belonging to the field of speech. The use of proper names in literary texts reveals features of writer's idiostyle.

Therefore, the object of our study is fiction by Ukrainian writer Volodymyr Lys and the subject is linguapoetics of proper names in one of the last writer's novel – «Solo for Salome» («Solo dlia Solomii»)

Increased need for literary onomastics research devoted to the analysis of onomastics space in modern Ukrainian prose, description of onomastic writing by Volodymyr Lys as one of the features of his idiostyle define the purpose of this article. Considering the above-said we defined research task: to fix onomastic list of novel, to identify groups of proper names and to describe their linguapoetical functions. To scientific analysis it is involved a lot of proper names, grouped by lexical characteristics, it is deduced their stylistic features on quotes material.

Conducted linguapoetical analysis of proper names in the novel by Volodymyr Lys «Solo for Salome» led to the following conclusions: numerous anthroponomy (names, nicknames), the names of holidays, deities, mythical creatures, animals actively create artistic world of the text, in particular outline the range of characters, art time and space in novel, describe the traditional Ukrainian knowledge and beliefs, detail the artistic narrative. Proper names of other novels by Volodymyr Lys, profound research of anthroponomy deserve further studies.

Key words: literary onomastics, literary proper names, anthroponomy, place names, text, idiostyle.